

Tielaitos

Terminaaliviitoituksen periaatteet

Tielaitoksen
selvityksiä

29/2000

Helsinki 2000

TIEHALLINTO
Liikenteen palvelut

LIIKENNEMINISTERIÖ

Tielaitoksen selvityksiä
29/2000

Terminaaliviitoituksen periaatteet

Tielaitos
TIEHALLINTO

Helsinki 2000

ISSN 0788-3722
ISBN 951-726-659-6
TIEL 3200617

Edita Oy
Helsinki 2000

Julkaisua myy:
Tielaitos, julkaisumyynti
Telefaksi 0204 44 2418
E-mail julkaisumyynti@tielaitos.fi
www.tielaitos.fi&kirjasto/tilais.htm

Tielaitos
TIEHALLINTO
Liikenteen palvelut
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelinvaihde 020444 150

TIIVISTELMÄ

Terminaaliviitoituksen periaatteet –selvityksessä esitetään satamien, lento-, linja-auto- ja rautatieasemien sekä tavaraliikenneaseman ja matkakeskuk- sen viitoituskriteerit ja -tavat sekä suositeltava terminologia. Terminaaliviitoituksen tehostamiseksi esitetään tieliikenneasetukseen lisättäväksi tavaraliikenneasema uutena tunnuksena. Matkakeskus esitetään viitoitettavan rautatie- ja linja-autoasemien tunnuksilla.

Terminaalit viitoitetaan ensisijaisesti terminaalilla kuvaavan tunnuksen ja paikannimiviitoituksen avulla. Viitoituksessa voidaan käyttää tekstiä silloin, kun terminaalilla ei ole omaa tunnusta, paikkakunnalla on useita saman liikennemuodon terminaaaleja tai terminaaliiin johtava tieyhteys palvelee pääasiassa terminaaliliikennettä. Tekstiä suositellaan käytettävän terminaalin välittömässä läheisyydessä osoittamaan tienkäyttäjälle saapumista kohteeseen.

Autolautta- ja tavaraliikenteen satamien, rautatie- ja linja-autoasemien sekä matkakeskuk- sen viitoitus aloitetaan taajaman sisään tulotietä siitä kohdasta, josta terminaaliiin mentäessä tehdään ensimmäinen valinta. Terminaaliiin viitoitus aloitetaan ennen taajaman sisään tulotietä, jos edullisin reitti terminaaliiin alkaa tätä ennen, tai jos se on liikenneturvallisuuksista perusteltua esim. riittävän ajoissa tehtävää ryhmittymistä varten. Taajamassa terminaaliiin viitoitus aloitetaan sisään tulotien suuntaisena silloin, kun keskustan viitoitus on päättynyt eikä terminaaliiin reitti ole erkaantunut sisään tulotietä tätä ennen. Toisiaan lähellä sijaitsevien rautatie- ja linja-autoasemien viitoitus aloitetaan aina samasta paikasta, vaikka terminaalireitit eivät erkanisi taajaman sisään tulotietä samasta kohdasta. Lentoaseman viitoitus aloitetaan yleensä sen paikkakunnan keskustasta, jota lentoasema palvelee. Terminaaliiin viitoitetaan taajaman ohittavaa ohikulku- tai kehätietä pitkin, jos nämä tarjoavat terminaaliiin mentäessä edullisimman reitin, tai jos terminaaliiin on edullisempaa mennä jostain muusta kuin ensimmäisestä tarjolla olevasta taajaman sisään tulotiestä. Tällöin terminaaliiin viitoitetaan ohikulku- tai kehätien suuntaan ensimmäisestä taajaman sisään tuloliittymästä lähtien tai tätä ennen, jos reitissä muutoin syntyy epäselvyyksiä. Tavaraliikenneaseman, tavaraliikennekeskuk- sen ja matkustajasataman viitoitus aloitetaan yleensä kohteen läheltä esim. viimeiseltä yleiseltä tieltä tai merkittävältä kadulta.

Jos useammalla samalla liikennemuodon terminaalilla on yhteinen reitti, terminaalireitti viitoitetaan yksittäisen terminaaliiin tapaan. Terminaalireitillä terminaalit viitoitetaan reitin suuntaan osoittavissa opastusmerkeissä vain tunnuksella, mutta erkanemaan suuntaan osoittavissa opastusmerkeissä tunnuksen lisäksi myös nimellä. Jos saman liikennemuodon terminaaaleille ei ole löydettävissä omaa reittiä, terminaalikohtainen viitoitus aloitetaan vasta pääteiltä tai taajaman sisään tulotietä erkanemisen jälkeen osoittamaan terminaaliiin menijöille oikeasta reitinvalinnasta. Jos viitoitus joudutaan terminaaliiin liikenteellisen merkityksen vuoksi aloittamaan tätä ennen, on viitoituksessa käytettävä alusta alkaen sekä terminaaliiin tunnusta että nimeä.

Terminaalien ulosmenoviitoituksessa käytetään aina vähintään numerokilpeä, jossa esitetään katkokehysillä sen tien numero(t), jolle liikennettä opastetaan.

SAMMANDRAG

I Principerna för terminalvägvisning –utredningen presenteras hamnarnas, flygplatsernas, busstationernas och järnvägsstationernas samt gods- och trafikterminalernas vägvisningskriterier och –sätt samt den rekommenderade terminologin. För att effektivisera terminalvägvisningen föreslås det att en ny symbol för kombiterminaler tilläggs i vägtrafikförordningen. Trafikterminalerna föreslås att vägvisas med järnvägs- och busstationernas symboler.

Terminalerna vägvisas i första hand med föreställande symbol och ortsnamnsvägvisning. I vägvisningen kan man använda text då, när terminalen inte har egen symbol, när orten har flera terminaler för samma transportsätt eller när vägförbindelsen till terminalen tjänar huvudsakligen terminaltrafiken. Text rekommenderas att användas i terminalens omedelbara närhet för att visa åt vägrenären ankomsten till målet.

Vägvisning för färj- och godstrafikhamnar, järnvägs- och busstationer samt trafikterminaler påbörjas från tätortens infartsväg från den punkt, där första valet görs för att avvika till terminalen. Terminalens vägvisning påbörjas före tätortens infartsväg, ifall den lämpligaste rutten till terminalen börjar före denna, eller när det har sina trafiksäkerhetsgrunder t.ex. med tanke på tillräckligt tidigt förval. Inne i tätorten påbörjas terminalens vägvisning på infartsvägen då, när stadscentrumets vägvisning har upphört och terminalens rutt inte före det har skilt sig från infartsvägen. Vägvisning för nära varandra belägna järnvägs- och busstationer påbörjas alltid från samma ställe, fast terminalrutterna inte skiljer sig från infartsvägen vid samma punkt. Vägvisning för flygplats påbörjas vanligen från centrum av den ort, som tjänas av flygplatsen. Terminalen vägvisas längs tätortens omfarts- eller ringväg, ifall dessa påbjuder den lämpligaste rutten till terminalen, eller när det är lämpligast att närma sig terminalen längs någon annan rutt än den första möjliga infartsvägen till tätorten. I detta fall vägvisas terminalen via omfarts- eller ringvägen fr.o.m. tätortens första infartskorsning eller före denna, ifall det annars förekommer oklarheter i rutten. Vägvisning för godsterminaler, kombiterminaler och passagerarhamnar påbörjas vanligen nära målet t.ex. från den sista allmänna vägen eller märkbara gatan.

Ifall flera terminaler för samma transportsätt har en gemensam rutt, vägvisas terminalrutten såsom för en enskild terminal. På terminalrutten vägvisas terminalerna endast med symbol på de skyltar, som pekar mot ruttens riktning. Däremot vägvisas de med både symbol och namn på de skyltar, som pekar mot en från huvudriktningen avvikande riktning. Ifall man inte kan finna en egen rutt åt terminaler för samma transportsätt, påbörjas vägvisningen terminalvis först efter avvikandet från huvudvägarna eller tätortens infartsväg, för att försäkra det rätta ruttvalet åt de som skall till terminalen. Ifall vägvisningen måste p.g.a. terminalens betydelse påbörjas före detta, måste både symbol och namn användas från början.

Vid vägvisningen ut från terminalerna används alltid åtminstone nummer-skyltar, där inom streckade ramar är föreställda de vägnumren, till vilka trafiken vägvisas.

SUMMARY

Study of the principles for terminal signposting and guidance proposes the criteria and methods for signposting of ports, airports, bus and coach stations, railway stations, and goods stations. It also gives recommendations for the terminology to be used. In order to improve signposting of terminals a new sign is recommended to be included in the road and traffic legislation to describe goods and freight station. Urban interchange is recommended to be signposted with a sign that is a combination of railway, bus and coach station signs.

Terminals are mainly signposted together with a sign describing the terminal and with the name of the place. Text can be used in signposting if there does not exist a sign describing the terminal, or there are several terminals of same mode of transport in the area, or the road leading into the terminal serves mainly terminal traffic. Text is also recommended to be used in the vicinity of the terminal to indicate the road user of approaching the destination.

Signposting of ferry, goods and freight ports, railway, bus and coach stations, and urban interchanges normally starts from the point of entry to the city or town where the first alternative is taken towards the terminal. Signposting to terminal started before the entry only if the most beneficial route to terminals starts there, or if in the sake of traffic safety signposting is needed, for example to get into the appropriate lane. In the city or town signposting of terminal starts parallel to the entry road if the "city centre" signposting has been terminated and the route into the terminal has not departed the entry road before. Signposting of railway, bus and coach stations located close to each other starts from the same point although the routes into the terminals do not depart from the same point of the entry. Signposting of airport starts normally from the centre of the city or town the airport serves. Terminal is signposted via by-pass or ring road if these provide the most beneficial route, or if it is more beneficial to reach the terminal from somewhere else than the first available entry to the city or town. If this is the case the terminal is signposted via the by-pass or ring road from the first entry or even before if necessary due to possible indistinctness. Signposting of goods station, goods centre, and passenger harbour starts normally from the vicinity of the destination, for example from the closest public road or main street.

If several terminals of the same transport mode have a common route it is signposted in a similar fashion to a singular terminal. On the terminal route terminals are signposted using only the sign, but when the terminal route exits from the route also text is used in addition to sign. If terminals of the same transport mode do not have the same route, each particular terminal is signposted from the main road or after exiting the entry road indicating the correct route to terminal traffic. If signposting has to be started before this due to significance of the terminal there has to be used both the sign and the name of the terminal from the beginning.

When signposting a route away from the terminal always has to be used a number with a dotted line-frames indicating road number(s) where traffic is signposted.

ALKUSANAT

Kesällä 1993 valmistui Tieliikenteen terminaalikyhteys -selvitys, jossa selvitettiin koko maan terminaalikyhteysien silloinen tila ja tuotiin esille terminaalikyhteysien puutteet ja epäkohdat. Työn keskeisenä ongelmana todettiin terminaaliviitoituksen olevan epäyhtenäistä ja puutteellista. Terminaaliviitoituksen parantamiseksi valmistui vuonna 1996 Terminaaliviitoituksen periaatteet -selvitys. Tämän selvityksen tarkoituksena on päivittää vuonna 1996 valmistunut selvitys nykytilannetta vastaavaksi.

Terminaaliviitoituksen tavoitteena on ohjata terminaaleihin suuntautuva liikenne edullisimmalle reitille siten, että siitä aiheutuisi mahdollisimman vähän haittaa muulle liikenteelle, ympäristölle ja liikenneturvallisuudelle. Viitoituksen ymmärrettävyyden ja yhdenmukaisuuden parantamiseksi tulisi samantyyppisissä tilanteissa käyttää samankaltaisia viitoitusratkaisuja. Tässä julkaisussa esitetään satamien, lento-, linja-auto- ja rautatieasemien sekä tavaraliikenneaseman ja matkakeskuksen viitoituskriteerit ja -tavat. Terminaaliviitoituksen tehostamiseksi esitetään tieliikenneasetukseen lisättäväksi tavaraliikenneasema uutena tunnuksena. Matkakeskus esitetään viitoitettavan rautatie- ja linja-autoasemien tunnuksilla, koska omaa tunnusta ei ole kansainvälisesti käytössä ja sopivan helposti tunnistettavan tunnuksen kehittäminen on osoittautunut vaikeaksi. Tielaitoksen keskushallinto hoitaa tavaraliikenneasema-tunnuksen käyttöönottamiseksi liittyvät järjestelyt.

Valmiin selvityksen tarkoituksena on antaa suositukset terminaalien viitoittamiseksi eri tilanteissa. Viitoituskriteereissä on otettu huomioon myös terminaalien synnyttämä liikennemäärä ja paikkakunnan koko. Terminaaliviitoituksen periaatteet soveltuvat käytettäväksi yleisten teiden ja katujen viitoituksessa.

Terminaalien viitoitusperiaatteiden soveltuvuutta on kokeiltu aikanaan Turun, Naantalien, Oulun, Lahden, Kotkan ja Haminan kaupungeissa. Lisäksi matkakeskuksen viitoitusperiaatteita on testattu Seinäjoella. Käytännön kokeiluja ei ole kuitenkaan tehty. Kohdekaupunkien valintaan vaikuttivat kaupungeissa olevien terminaalien määrä, kaupunkien koko ja sijainti sekä terminaaliviitoituksessa esiintyneet ongelmat. Terminaaliviitoituksesta on käyty myös laajaa vuoropuhelua eri kaupunkien, tiepiirien ja intressiryhmien kanssa useampaan otteeseen. Terminaalien terminologiaa koskevissa asioissa on oltu yhteydessä kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa.

Suunnittelutyötä varten perustetussa työryhmässä ovat olleet

- Per-Olof Linsén, pj.	Tielaitoksen Liikenteen palvelut
- Teuvo Kela,	Tielaitoksen Liikenteen palvelut
- Seppo Öörni,	Liikenneministeriö

Työryhmän konsulttina toimineessa Suunnittelukolmio Oy:ssä on työn pääasiassa tehnyt ins. Reijo Vaarala. Lisäksi työhön ovat osallistuneet ins. Tuomo Ojakoski, dipl.ins. Vesa Verronen, dipl.ins. Markus Väyrynen ja dipl.ins. Jaakko Ylinampa.

SISÄLTÖ

<u>1 LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET</u>	<u>9</u>
<u>2 TERMINAALIVIITOITUKSEN YLEISPERIAATTEET</u>	<u>9</u>
2.1 Terminaaliwiitoituksen terminologia	10
2.2 Kielisuhteet	10
<u>3 TERMINAALIVIITOITUKSESSA KÄYTETTÄVÄT OPASTUSMERKIT JA TUNNUKSET</u>	<u>11</u>
<u>4 VIITOITUSKRITEERIT</u>	<u>13</u>
4.1 Terminaaliikohtaiset wiitoituskriteerit	13
4.2 Terminaalien välinen wiitoitus	14
<u>5 VIITOITUSTAVAT</u>	<u>15</u>
5.1 Terminaalien sisääntulowiitoitus	15
5.1.1 Saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat samalla alueella	15
5.1.2 Saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat eri alueella	16
5.2 Terminaalien ulosmenowiitoitus	18
5.3 Terminaalien välinen wiitoitus	18
5.4 Kevyen liikenteen opastus	18
<u>6 VIITOITUSPERIAATTEIDEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI</u>	<u>19</u>
<u>7 JATKOTOIMENPITEET</u>	<u>19</u>
<u>LIITE</u>	<u>20</u>

1 LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

Tässä selvityksessä terminaaleilla tarkoitetaan satamia, lento-, linja-auto- ja rautatieasemia, tavarasatamia sekä tavaraliikenne- ja matkakeskustoja. Satamista kyseeseen tulevat autolautat- sekä henkilö- ja tavaraliikenteen satamat.

Terminaaliviitoituksella tarkoitetaan terminaalin sisään-tuloviitoitusta yleiseltä tieltä, kadulta tai kaavatieltä terminaali-alueelle sekä terminaalin ulosmenoviitoitusta terminaali-alueelta pääteille tai lähimpään taajamaan. Terminaalialueen sisäinen viitoitus on jätetty tarkastelujen ulkopuolelle. Esi-tettyjä viitoitusperiaatteita suositellaan sovellettavan myös terminaali-alueen sisäisessä viitoittamisessa ainakin niin, että sisäinen viitoitus ei ole ristiriidassa ulkoisen viitoituksen kanssa.

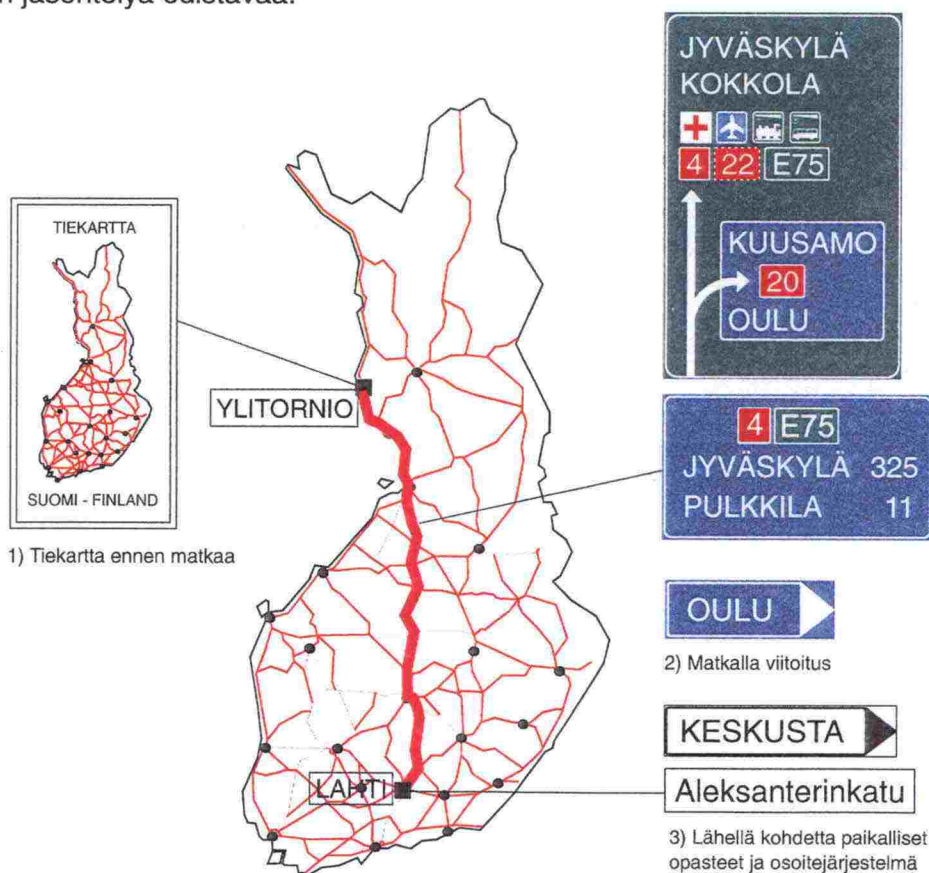
Terminaaliviitoituksen päätavoitteena on terminaaliliikenteen ohjaaminen edullisimmalle reitille ja samantyyppisten terminaalien yhtenäisen viitoituskäytännön löytäminen. Terminaaliviitoituksen tulee olla ymmärrettävää, jatkuvaa, yhdenmukaista, havaittavaa sekä liikenneturvallisuutta ja tieverkon jäsentelyä edistävää.

2 TERMINAALIVIITOITUKSEN YLEISPERIAATTEET

Terminaaliviitoitukseen pätevät samat yleisperiaatteet, jotka ovat käytössä muussa viitoituksessa. Tienkäyttäjä löytää kohteeseen

1. tutkimalla ennen matkaa kartasta tiet, joita pitkin kohteeseen päästään
2. seuraamalla viitoitusta oikealla reitillä pysymiseksi
3. seuraamalla lähellä kohdetta paikallisia opasteita ja osoitejärjestelmää

Terminaalit viitoitetaan ensisijaisesti paikannimi-viitoituksen avulla. Lähempänä kohdetta voidaan paikallista opastusta täydentää terminaaleja osoittavilla tunnuksilla ja teksteillä myöhemmin esitettävillä tavoilla.

Kuva 1. Viitoitusjärjestelmän periaate.

2.1 Terminaaliviitoituksen terminologia

Terminaaliviitoituksessa käytettävä terminologia tulee olla yhdenmukainen koko valtakunnassa. Taulukossa 1 on lueteltu eri tarkoituksiin suositeltavia tekstimuotoja, joita voidaan käyttää yksittäistä terminaaliviitoittaessa, jos tunnus ei yksinään riitä.

Taulukko 1. Esimerkkejä yksittäisen terminaaliviitoituksessa suositeltavista tekstimuodoista.

Tunnus	Suosittelava	Ei suositeltava
	Lentoasema	Lentokenttä, lento-terminaali
	Satama	Matkustajasatama, matkustajalaivat, henkilöliikenteen satama
	Satama	Tavarasatama, lastaussatama
	Rautatieasema	Asema, juna-asema
	Linja-autoasema	Asema
	Tavaraliikenneasema	Maaliikennekeskus, kuljetuskeskus, tavaraliikennekeskus, terminaali
 	Matkakeskus	(Henkilö)liikennekeskus, (henkilö)liikenneterminaali, asema
Ao. terminaalin tunnuks	Tavaraliikennekeskus	Kuljetuskeskus, logistiikkakeskus, terminaali
Ei tunnusta	Matkustajasatama	Henkilöliikenteen satama, satama, laivalaituri

Jos samoissa tiloissa tai samalla alueella toimii useita eri tavaraliikennemuotojen terminaaleja, voidaan viitoituksessa käyttää asianomaisten terminaalien tunnusten lisäksi **tavaraliikenne-**

keskus-tekstiä. Tällöin kyseessä on alue, jossa eri kuljetusmuodot kohtaavat esim. rekka-, rautatie- ja vesiliikenne. Vastaavasti jos samoissa tiloissa tai samalla alueella toimii useita eri henkilöliikennemuotojen terminaaleja, voidaan viitoituksessa käyttää rautatie- ja linja-autoasemien tunnusten lisäksi **matkakeskus**-tekstiä.

Viitoituksessa voidaan käyttää myös terminaalin sijaintipaikkaa osoittavaa nimeä. Tällainen tarve syntyy varsinkin silloin, kun paikkakunnalla on useita saman toimialan terminaaleja. Tekstinä käytetään nimeä, joka kulloinkin kertoo viitoituskohteesta eniten. Nimi voi olla myös yrityksen tai sen toimintaa kuvaava nimi.

2.2 Kielisuhteet

Liikennemerkissä ja sen lisäkilvessä käytettävän tekstin kielen ratkaisevat sen kunnan kielisuhteet, jossa merkki sijaitsee. Opastusmerkissä käytettävä teksti on yksikielisessä kunnassa yksikielinen kunnan kielen mukaan ja kaksikielisessä kunnassa kaksikielinen, kunnan enemmistön kieli ylempänä. Poikkeuksena tästä tulee kuitenkin yksikielisessä kunnassa sijaitsevalla valta- ja kantatiellä sekä moottori- ja moottoriliikennetiellä olevassa opastusmerkissä käyttää kaksikielistä opastusta seuraavissa tapauksissa:

1. yksikielisessä ruotsinkielisessä kunnassa tien suuntaa ja erkanevaa suuntaa osoittavassa opastusmerkissä, jos viitoitettava kohde on yksikielisessä suomenkielisessä kunnassa tai kaksikielisessä kunnassa, jossa suomi on enemmistön kielenä; ja
2. yksikielisessä suomenkielisessä kunnassa tien suuntaa ja erkanevaa suuntaa osoittavassa opastusmerkissä, jos viitoitettava kohde on yksikielisessä ruotsinkielisessä kunnassa tai kaksikielisessä kunnassa, jossa ruotsi on enemmistön kielenä

Saamelaiden kotiseutualueella olevassa liikennemerkissä ja lisäkilvessä käytetään suomen kielen lisäksi saamen kieltä. Käytettävä saamen kieliasu määräytyy sen mukaan, mitä kieltä kyseisellä alueella vallitsevasti käytetään. Nimistö tarkistetaan kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen saamen kielen toimistosta.

Erityisistä syistä opastusmerkissä voidaan käyttää suomen ja ruotsin kielten lisäksi muutakin kieltä. Viitoittaessa valtakunnanrajan rajan takana olevaa kohdetta voidaan käyttää suomen ja ruotsin lisäksi asianomaisten maan kieltä. Tällöin esimerkiksi Venäjällä sijaitsevan kohteen kielten järjestys yksikielisessä suomenkielisesä kunnassa olisi suomi, ruotsi, venäjä.

Terminaaliviitoituksessa ei yleensä käytetä vierasta kieltä. Tunnusten käytöllä helpotetaan ulkomaisten kuljetusten perille löytämistä. Rajanylityspaikkojen ja autolauttasatamien tiedotustaulujen teksteissä käytetään suomen, ruotsin, naapurimaan/reitin kohdemaan ja englannin kieliä edellä esitetyssä järjestyksessä.

Opastusmerkkien kielisuhteissa noudatetaan valtioneuvoston päätöstä virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta. Päätös annetaan 10 vuodeksi kerrallaan. Liikennemerkissä käytetään yleensä enintään kahta kieltä samanaikaisesti. Tienvarren tiedotustaulun kaksikielinen teksti voidaan tarvittaessa jakaa peräkkäisiin yksikielisiin tauluihin.

3 TERMINAALIVIITOITUKSESSA KÄYTETTÄVÄT OPASTUSMERKIT JA TUNNUKSET

Terminaalit voidaan viitoittaa tunnuksella ja/tai tekstillä suunnistustauluissa, tienviitoissa, erkänemisviitoissa, ajokaistan yläpuolisissa viitoissa ja yksityisten teiden viitoissa. Tällä hetkellä tieliikenneasetuksessa on määritelty tunnukset lentoasemalle, autolautalle, tavarasatamalle sekä rautatie- ja linja-autoasemille. Muilla terminaleilla ei ole omaa tunnusta. Tunnusten väriä vaihdetaan päämerkin värien mukaisesti. Poikkeuksena ovat kuitenkin ulkomaanliikenteen autolauttasataman ja lentoaseman tunnukset, joiden väri on paikalliskohteiden opastuksessa aina sinivalkoinen. Lentoasema- ja autolauttatunnuksia käytetään siten, että niiden kulkusuunta on kohteen sijainnin mukaan joko oikealle tai vasemmalle. Jos kohde sijaitsee risteyksestä suoraan eteenpäin, sijoitetaan lentoasema-tunnus siten, että kulkusuunta on ylöspäin ja autolautta-tunnus siten, että kulkusuunta on vasemmalle.

Tieliikenneasetukseen esitetään lisättäväksi tavaraliikenneasema uutena tunnuksena. Matkakeskukseksi ei esitetä tässä vaiheessa omaa tunnusta, koska omaa tunnusta ei ole kansainvälisesti käytössä ja helposti tunnistettavan tunnuksen kehittäminen on osoittautunut vaikeaksi. Matkakeskuksen sisäisessä viitoituksessa ja markkinoinnissa voidaan käyttää omaa tunnusta. Tunnuksen tunnistettavuuden vakiinnuttua sen käyttöä voidaan harkita myös tienkäyttäjän opastusmerkeissä. Tavaraliikenneaseman ehdotettu tunnus on esitetty kuvassa 2.

Lentoasema

Autolautta

Tavarasatama

Rautatieasema

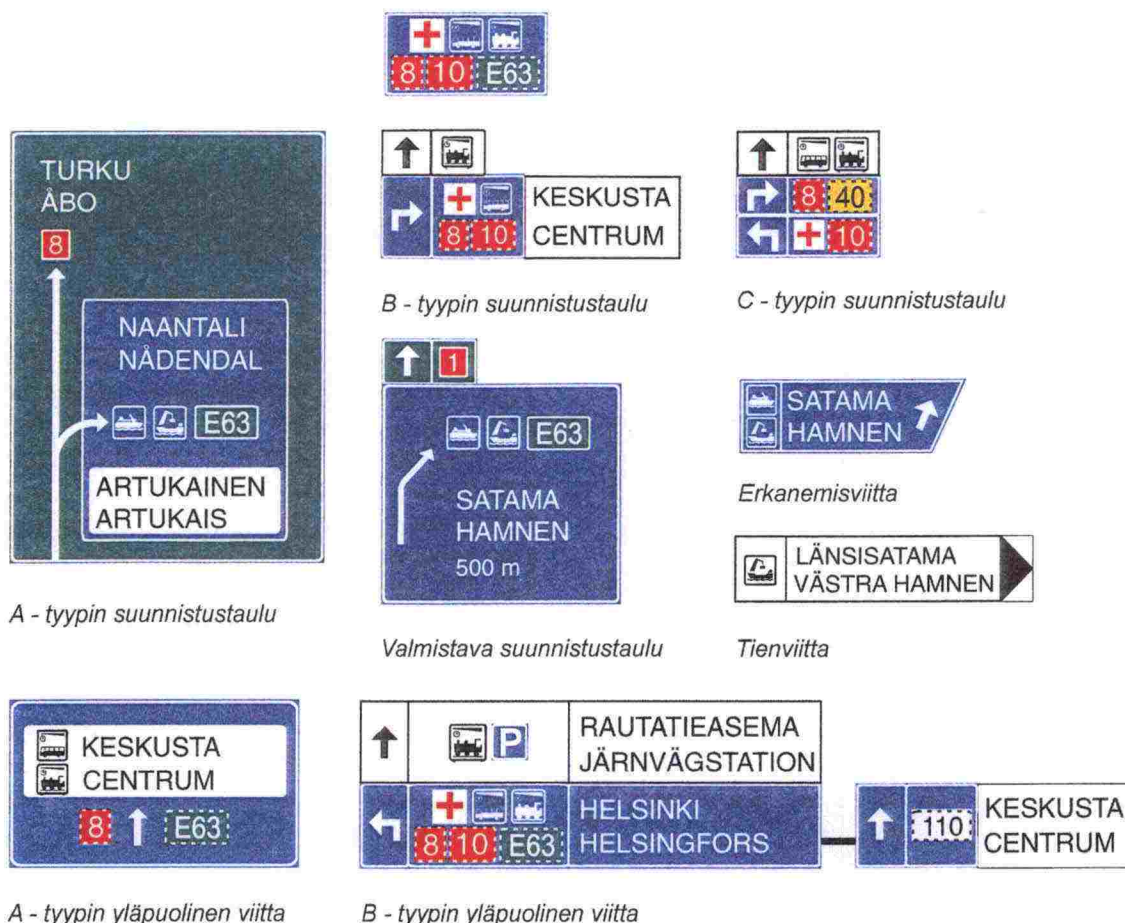

Linja-autoasema

Tavaraliikenneasema

Kuva 2. Tieliikenneasetuksen mukaiset terminaalien tunnukset ja esitys tavaraliikenneaseman tunnuksiksi.

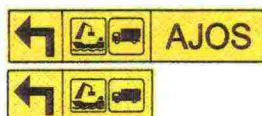

Kuva 3. Esimerkkejä terminaalin osoittamisesta tienkäyttäjän opastusmerkeissä.

Kiertotien suunnistustaulut

Kiertotien suunnistustauluja (A-, B ja C-tyypit) käytetään opastamaan niissä osoitettu ajoneuvoryhmä kiertotielle, kun tavanomaisesti opastettu ajoreitti ei ole kyseisen ajoneuvoryhmän käytettävissä. Terminaali- ja viitoituksessa kiertotien suunnistustaulua voidaan myös käyttää ohjaamaan tietyn ajoneuvoryhmän terminaaliin suuntautuva liikenne käyttämään sille edullisinta reittiä. Tällöin tauluun merkitään terminaalin ja kyseisen ajoneuvoryhmän tunnus.

Viitoituksen jatkuvuuden vuoksi opastetulla reitillä käytetään C-tyypin kiertotien suunnistustauluja varmistamaan reitillä pysymistä kunnes reitti yhtyy normaalin reitin viitoitukseen.

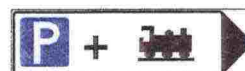

Kuva 4. B- ja C-tyypin kiertotien suunnistustaulut.

Liityntäpysäköintiviitta

Liityntäpysäköinnillä tarkoitetaan ajoneuvojen pysäköintiä terminaalin läheisyydessä, kun matkaa jatketaan joukkoliikennevälineillä määränpäähän. Liityntäpysäköintiviittaa käytetään osoittamaan terminaalin liityntäpysäköintipaikkaa. Merkin yhteydessä käytetään junan, linja-auton tms. tunnusta. Metro osoitetaan tekstillä "METRO".

Liityntäpysäköintiviittaa käytetään kohdassa, josta pysäköintialueelle mentäessä tehdään ensimmäinen valinta. Tämän jälkeen viitoitusta jatketaan katkeamattomana perille saakka. Liityntäpysäköintipaikkaa voidaan osoittaa myös muuttuvilla opastusmerkeillä.

Kuva 5. Esimerkki liityntäpysäköintiviitasta.

4 VIITOITUSKRITEERIT

4.1 Terminaali-kohtaiset viitoituskriteerit

Viitoituskriteerit esitetään lentoasemalle, autolautta- ja tavarasatamalle, rautatie- ja linja-autoasemalle, matkustajasatamalle, tavaraliikenneasemalle sekä tavaraliikenne- ja matkakäskuksen terminaalille. Viitoitus tulee poistaa tai peittää kausina, jolloin terminaalialueella ei ole viitoitusta kuvaavaa toimintaa.

Lentoasema

Lentoasema viitoitetaan, jos lentoasemalla on säännöllistä reittiliikennettä. Harrastus- ja tilauslentoa palvelevien kenttien viitoittaminen hoidetaan osoiteviitan avulla.

Autolauttasatama

Autolauttasatama viitoitetaan, jos satamassa on aikataulun mukaista reittiliikennettä ja autojen kuljetusmahdollisuus. Tunnusta voidaan käyttää opastamaan myös merkittävälle saaristoon kulkevalle lautalle.

Tavarasatama

Tavarasatama viitoitetaan, jos satamassa hoidetaan tavarantojen vesistökujuetuksia.

Linja-autoasema

Linja-autoasema viitoitetaan, jos kaukoliikenteen linja-autot pysähtyvät asemalle.

Rautatieasema

Rautatieasema viitoitetaan, jos se kuuluu VR:n henkilöliikenteen asemaluokituksen mukaisiin keskus- tai kaupunkiasemiin ja kaukoliikenteen junat pysähtyvät asemalle.

Tavaraliikenneasema

Tavaraliikenneasema -tunnuksella tarkoitetaan kuorma- tai rekka-autojen kuljetusliikkeen tai liikkeen muodostamaa terminaalialuetta. Lento- ja raideliikenteen tavara-asemat viitoitetaan ilman tunnusta. Tavaraliikenneasema viitoitetaan aina, kun

- kaikki paikkakunnan saman liikennemuodon tavaraliikenneasemat sijaitsevat samalla alueella ja terminaalialueelle suuntautuu vuorokaudessa
- yli 250 muiden kuin terminaalin työntekijöiden ajoneuvoja tai
- yli 30 raskasta ajoneuvoa tai
- yli 10 ulkomaalaista raskasta ajoneuvoa

Yksittäinen tavaraliikenneasema viitoitetaan, jos paikannimi- viitoitus ei ole riittävä ja terminaalialue täyttää jonkin taulukon 2 kriteerin.

Tavaraliikennekeskus

Tavaraliikenneaseman sijasta voidaan viitoitettaessa käyttää tavaraliikennekeskus-tekstiä, jos samalla alueella toimii kuorma- tai rekka-autojen kuljetusliikkeiden terminaalien lisäksi muiden liikennemuotojen tavaraliikenneterminaaleja. Tieliikenteen kuljetusliikkeiden terminaalialue ei yksinään muodosta tavaraliikennekeskusta, vaikka alueella olisi tieyhteyden lisäksi raideyhteys.

Taulukko 2. Tavaraliikenneaseman ohjeelliset kriteerit (luvuissa ei ole mukana kuorma- tai rekka-autojen kuljetusliikkeen omat eikä työntekijöiden autot).

Paikkakunnan väkiluku	Terminaaliiin suuntautuva liikennemäärä (ajon/vrk)		
	Kevyet ja raskaat Ajoneuvot yhteensä	Raskaat ajoneuvot	Ulkomaalaiset raskaat ajoneuvot
alle 30 000	250	20	10
30 000 - 50 000	500	20	20
50 000 - 200 000	500	40	30
yli 200 000	1000	100	50

Matkakeskus

Rautatie- ja linja-autoasemien sijasta voidaan viitoitettaessa käyttää asianomaisten tunnusten kanssa matkakeskus-tekstiä, jos samasta terminaalista voidaan tehdä matkoja sekä kaukoliikenteen junilla että linja-autoilla ja paikallisliikenteen joukkoliikennereitit sivuavat terminaalialia. Matkakeskus-tekstiä ei käytetä, jos henkilöliikennemuotojen terminaalit sijaitsevat selvästi toisistaan erillään, vaikka ne muodostaisivat yhdessä matkakeskuksen. Tällöin asianomaiset terminaalit viitoitetaan yksinään.

Matkustajasatama

Matkustajasatama (ei autolauttasatama) viitoitetaan, jos satamassa on aikataulun mukais- ta reittiliikennettä tai satamaan suuntautuu runsaasti vieraspaikkakuntalaista liikennettä.

4.2 Terminaalien välinen viitoitus

Henkilöliikenteen terminaalista voidaan viitoittaa toiseen henkilöliikenteen terminaaliin, ellei viitoitettava reitti muodostu kohtuuttoman pitkäksi. Tavaraliikenteen terminaalien välinen viitoitus järjestetään vain syntyvän tarpeen perusteella. Normaalisti terminaalien välillä ei ole viitoitusta.

Kevyen liikenteen viitoitus järjestetään henkilöliikenteen terminaalien välille, jos terminaalit sijaitsevat kohtuullisen etäisyyden päässä toisistaan ja terminaaleja yhdistää kevyen liikenteen väylä tai tarkoitukseen soveltuva tie- tai katu-yhteys.

5 VIITOITUSTAVAT

Terminaalit viitoitetaan ensisijaisesti terminaalia kuvaavan tunnuksen ja paikkanimiviitoituksen avulla. Viitoituksessa voidaan käyttää tekstiä silloin, kun terminaalilla ei ole omaa tunnusta, paikkakunnalla on useita saman liikennemuodon terminaaleja tai terminaaliin johtava tieyhteys palvelee pääasiassa terminaaliliikennettä. Tekstiä suositellaan käytettävän terminaalin välittömässä läheisyydessä osoittamaan tienkäyttäjälle saapumista kohteeseen. Taajamissa voidaan terminaali viitoittaa tekstinä, jos reitillä ei ole muuta viitoituskohdetta ja terminaali kertoo parhaiten reitin suunnan. Kerran aloitettu viitoitus viedään katkeamattomana perille saakka.

Viitoituksessa tunnuksen käytön etuja ovat

1. kansainvälinen tunnettavuus
2. ymmärrettävyys
3. pieni tilantarve

Terminaaliviitoituksen aloituspaikan valinnassa kannattaa ottaa huomioon terminaalireitin ympäröivä maankäyttö. Jos terminaaliin johtavan tieyhteyden varrella on muiden toimintojen kuten asumisen osuus selvästi terminaalitoimintaa merkittävämpi, voidaan liian aikaisin aloitetulla terminaalien viitoittamisella sekoittaa muuta viitoitusta ja aiheuttaa harhaanajoa.

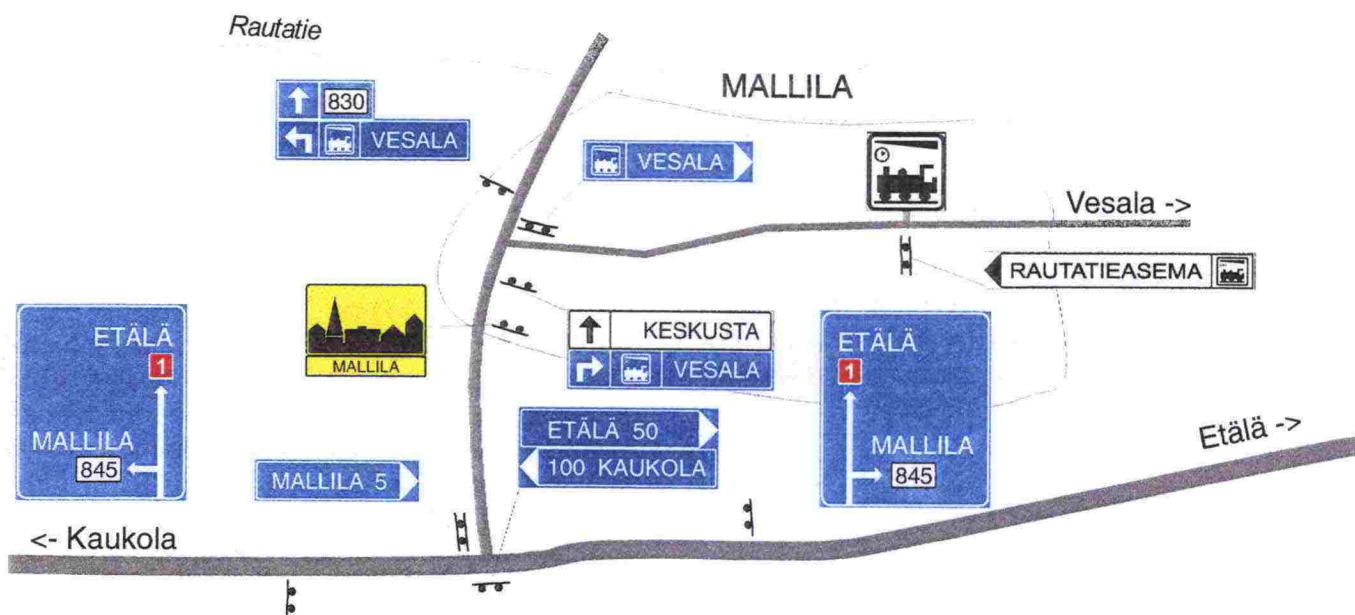
5.1 Terminaalien sisääntuloviitoitus

5.1.1 Saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat samalla alueella

Seuraavia suosituksia voidaan käyttää silloin, kun paikkakunnalla on vain yksi tiettyä liikennemuotoa edustava terminaali tai saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat samalla terminaalialueella.

Autolautta- ja tavaraliikenteen satamien, rautatie- ja linja-autoasemien sekä matkakeskusten viitoitus aloitetaan taajaman sisääntulotieltä siitä kohdasta, josta terminaaliin mentäessä tehdään ensimmäinen valinta. Terminaalin viitoitus aloitetaan ennen taajaman sisääntulotietä, jos edullisin reitti terminaaliin alkaa tätä ennen tai jos se on liikenneturvallisuuksista perusteltua esim. riittävän ajoissa tehtävää ryhmittymistä varten. Taajamassa terminaalin viitoitus aloitetaan sisääntulotien suuntaisena silloin, kun keskustan viitoitus on päättynyt eikä terminaalin reitti ole erkaantunut sisääntulotieltä tätä ennen.

Toisiaan lähellä sijaitsevien rautatie- ja linja-autoasemien viitoitus aloitetaan samasta paikasta, vaikka terminaalireitit eivät erkane taajaman sisääntulotieltä samasta kohdasta. Lentoaseman viitoitus aloitetaan yleensä sen paikkakunnan keskustasta, jota lentoasema palvelee.

Kuva 6. Terminaaliviitoituksen yleisperiaate, kun alueella on yksi saman liikennemuodon terminaali.

Viitoitus ohikulku- ja kehäteillä

Terminaalit viitoitetaan taajaman ohittavaa ohikulku- tai kehätietä pitkin, jos nämä tarjoavat terminaaliihin mentäessä edullisimman reitin tai jos terminaaliihin on edullisempaa mennä jostain muusta kuin ensimmäisestä tarjolla olevasta taajaman sisään tulotiestä. Tällöin terminaalit viitoitetaan ohikulku- tai kehätien suuntaan ensimmäisestä taajaman sisään tuloliittymästä lähtien tai tätä ennen, jos reitissä muutoin syntyy epäselvyyksiä. Viitoitus jatketaan katkeamattomasti perille saakka.

Lentoasema viitoitetaan yleensä taajaman ohittavaa ohikulku- tai kehätietä pitkin, koska lentoasema sijaitsee harvoin keskustan välittömässä läheisyydessä. Tavaraliikenteen sataman viitoitus pyritään viemään keskustan ohittavaa tietä pitkin, vaikka keskustan reitti olisi tätä lyhyempi. Tämän vuoksi autolautta- ja tavaraliikenteen satamat viitoitetaan joskus eri reittiä, vaikka ne sijaitisivat samalla alueella.

Muiden terminaalien viitoitus

Tavaraliikenneaseman, tavaraliikennekeskusten ja matkustajasataman viitoitus aloitetaan yleensä kohteen läheltä esim. viimeiseltä yleiseltä tieltä tai merkittävältä kadulta. Viitoituksessa käytetään terminaleja kuvaavia tunnuksia paitsi raide- ja lentoliikenteen tavarasemien ja matkustajasatamien viitoituksessa, koska ao. terminaleilla ei ole tieliikenneasetuksessa omaa tunnusta.

Jos kaikki saman tavaraliikennemuotojen terminaalit sijaitsevat samalla alueella, hoidetaan viitoitus vastaavalla tavalla kuin autolautta- ja tavaraliikenteen satamien, rautatie- ja lentoasemien sekä matkakeskuksen osalta. Matkustajasatama voidaan viitoittaa taajaman sisään tulotieltä tai seudulliselta pääväylältä tekstinä, jos reitillä ei ole muuta viitoituskohdetta tai pääosa liikenteestä suuntautuu terminaaliihin.

5.1.2 Saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat eri alueella

Yhteinen terminaalireitti

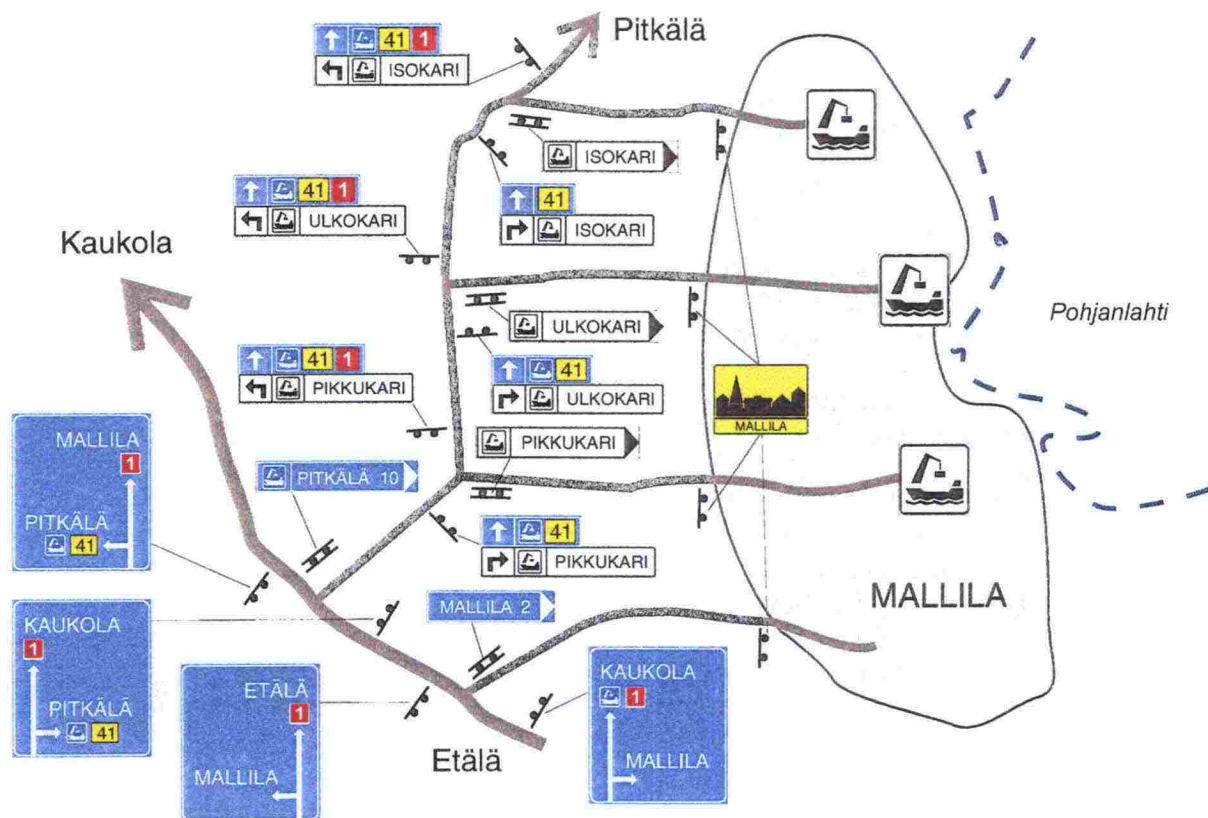
Samalla liikennemuodon terminaalien viitoitus aloitetaan samasta paikasta, jos kaikki terminaalit sijaitsevat yhteisen reitin varrella. Terminaalireitin viitoitus aloitetaan taajaman sisään tulotieltä siitä kohdasta, josta terminaalireitille mentäessä tehdään ensimmäinen valinta tai tätä ennen, jos reitissä muutoin syntyy epäselvyyksiä. Taajamassa terminaalireitin viitoitus aloitetaan sisään tulotien suuntaisena silloin, kun keskustan viitoitus on päättynyt eikä terminaalireitti ole erkaantunut sisään tulotieltä tätä ennen. Viitoituksen järjestäminen ohikulku- tai kehäteitä pitkin määräytyy samalla tavalla kuin paikkakunnilla, joissa saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat samalla alueella.

Terminaalireitillä terminaalit viitoitetaan terminaalireitin suuntaan osoittavissa opastusmerkeissä vain tunnuksella, mutta erkanemaan suuntaan osoittavissa opastusmerkeissä tunnuksen lisäksi myös nimellä. Viitoitustapa jatkuu katkeamattomasti reitillä olevaan viimeiseen terminaaliihin saakka (kuva 7).

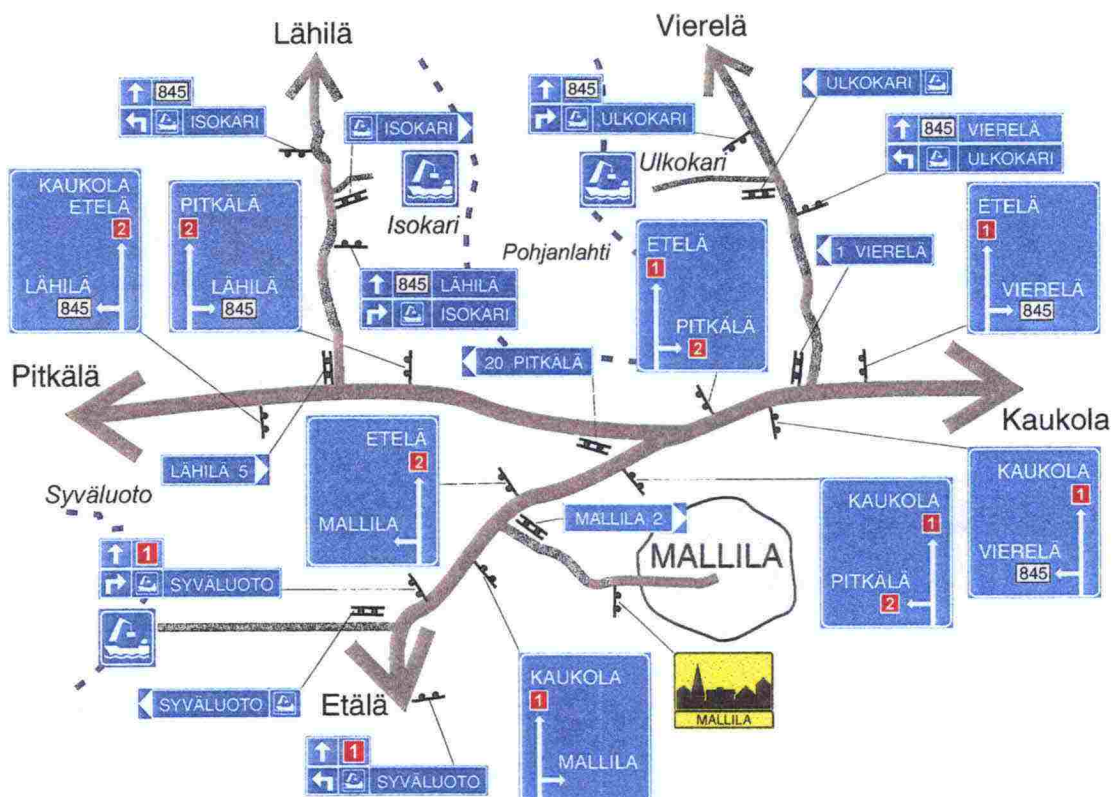
Terminaleilla omat reitit

Samalla liikennemuodon terminaalien viitoitus hoidetaan ensisijaisesti paikannimi viitoituksen avulla, jos terminaalit sijaitsevat eri suunnissa eikä niille ole löydettävissä yhteistä reittiä. Terminaalikohtainen viitoitus aloitetaan pääteiltä tai taajaman sisään tulotieltä erkanemisen jälkeen osoittamaan terminaaliihin menijöille oikeasta reitinvalinnasta.

Jos terminaalien liikenteellinen merkitys on huomattavan suuri muihin terminaleihin verrattuna, voidaan sen viitoitus aloittaa jo taajaman sisään tulotieltä tai sitä ennen siitä kohdasta, josta terminaaliihin mentäessä tehdään ensimmäinen valinta. Tällöin viitoituksessa on harhaanajojen välttämiseksi käytettävä alusta alkaen sekä terminaalien tunnusta että nimeä. Opastuspisteiden määrään ja niissä olevien opaskarttojen suunnitteluun tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos paikkakunnalla saman terminaalityypin terminaalit sijaitsevat eri paikoissa.

Kuva 7. Esimerkki terminaalien viitoitustavasta, kun saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat eri paikoissa taajaman sisällä, mutta terminaaleilla on yhteinen reitti.

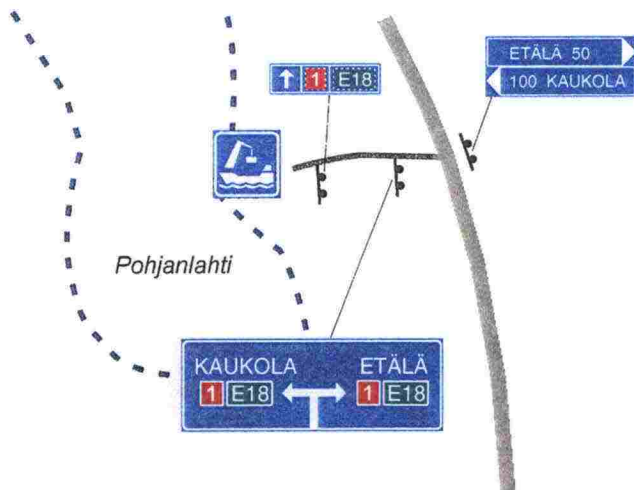
Kuva 8. Esimerkki terminaalien viitoitustavasta, kun saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat eri paikoissa taajaman ulkopuolella eikä terminaaleilla ole yhteistä reittiä.

5.2 Terminaalien ylosmenoviitoitus

Opastus terminaalista ulos on tarpeen, koska terminaaleihin suuntautuu paljon pitkämatkaista ja raskasta liikennettä.

Vähimmäisvaatimus on, että ulosmenoviitoituk-
sena käytetään aina numerokilpeä, jossa esite-
tään katkokehyksillä sen tien numero(t), jolle lii-
kennettä opastetaan. Jos terminaali sijaitsee
haja-asutusalueella, viitoituksen kohteena voi-
daan käyttää myös seuraavaa lähikohdetta tai
sen ylempiluokkaisen tien kohdetta, johon ter-
minaaliyhteys liittyy.

Ulosmenoviitoituksessa voidaan numerokilven lisäksi käyttää myös paikkakunnan nimiä. Paikkakunnan nimiä käytettäessä viitoitetaan jokais- ta valta- tai kantatien kaukokohdetta, johon ulosmenotie johtaa. Erityistapauksissa voidaan viitoituskohteiden karsimiseksi viitoittaa ulosme- notien pääsuuntaa, esim. ”LAHDEN SUUNTA”.

Kuva 9. Terminaalien ulosmenoviitoituksen vähimmäisvaatimus

5.3 Terminaalien välinen viitoitus

Henkilöliikenteen terminaalien välinen viitoitus hoidetaan asianomaisilla tunnuksilla. Jos paikakunnalla on useita saman henkilöliikenne-
muodon terminaaleja, hoidetaan terminaalien välinen viitoitus vastaavalla tavalla kuin terminaalien sisään tuloviitoitus.

Mahdollinen tavaraliikenteen terminaalien välinen viitoitus hoidetaan muuten samoin kuin henkilöliikenteen terminaalien välinen viitoitus, mutta viitoituksessa käytetään erottelutarpeen vuoksi tunnusten lisäksi tekstiä.

5.4 Kevyen liikenteen opastus

Kevyt liikenne viitoitetaan kahden henkilöliikenteen terminaalien välillä yleensä suorinta ja turvallisinta kevyen liikenteen väylää pitkin. Terminaalien merkityksen ja kevyen liikenteen verkon perusteella voidaan harkita terminaalia otettavaksi kevytliikenteen reitin kaukokohteeksi. Mikäli kevyen liikenteen yhteyttä ei ole tai se on huomattavasti jotain muuta reittiä pitempi, viitoitetaan kahden terminaalien välinen yhteys jalan- kulkijoille lyhintä ja riittävän turvallista reittiä pitkin. Polkupyöräilijöiden viitoituksen tarvetta tulee miettiä tällaisessa tapauksessa erikseen.

Kahden henkilöliikenneterminaalin välisen kyy-
vyn liikenteen viitoituksen lisäksi tulee termi-
naaleissa olla opaskartta, jossa osoitetaan vii-
toitetut reitit. Tämän lisäksi opaskartassa
osoitetaan reitti lähimmälle joukkoliikenteen py-
säkille, jos kahden terminaalin välillä on joukko-
liikenneyhteys. Opaskartan yhteydessä ilmoite-
taan myös joukkoliikenteen aikataulut.

6 VIITOITUSPERIAATTEIDEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Laadittuja terminaalien viitoitusperiaatteiden soveltuvuutta kokeiltiin aikanaan Turun, Naantalın, Oulun, Lahden, Kotkan ja Haminan kaupungeissa. Lisäksi Seinäjoella testattiin matkakeskuksen erilaisia viitoitusratkaisuja. Käytännön kokeiluja ei ole kuitenkaan tehty. Kohdekau-punkien valintaan vaikuttivat kaupungeissa olevien terminaalien määrä, kaupunkien koko ja sijainti sekä nykyisessä terminaaliviitoituksessa esiintyneet ongelmat. Seinäjoki on puolestaan pisimmällä matkakeskusten toteuttamisessa.

Kokeiluja voidaan pitää hyvinä, koska ne aiheuttivat tarkistuksia viitoitusperiaatteisiin. Lopullisissa viitoitusperiaatteissa on osattu jo etukäteen ottaa huomioon asioita, jotka olisivat muuten tulleet esille vasta terminaaliviitoituksen toteutusvaiheessa. Tällaisia asioita ovat mm. terminaalien viitoitustapaan liittyvät asiat silloin, kun paikkakunnalla saman liikennemuodon terminaalit sijaitsevat eri paikoissa.

Viitoitusperiaatteiden soveltuvuus

Esitetyt viitoitusperiaatteet soveltuivat kaikkiin kohdekaupunkeihin. Kokeiluissa ei ilmennyt sellaisia asioita, joiden perusteella voidaan epäillä viitoitusperiaatteiden soveltumattomuutta joillekin paikkakunnille.

Terminaalien viitoituskriteerit

Esitetyt viitoituskriteerit soveltuivat niin pieniin kuin suuriinkin paikkakuntiin. Poikkeuksena on Tavaraliikenneasema, jonka viitoituskelpoisuus perustuu paljolti terminaalin synnyttämään liikennemäärään tai sen luonteeseen. Tämän vuoksi Tavaraliikenneaseman viitoituskriteerit vaihtelevat paikkakunnan asukasluvun mukaan.

Terminaaliviitoituksen toteuttaminen

Terminaaliviitoitus voidaan toteuttaa usein täydentämällä nykyisiä opastusmerkkejä terminaalien tunnuksilla. Tunnuksia tulee paljon, jos paikkakunnalla on paljon saman liikennemuodon terminaaleja ja jos edullisin reitti terminaaliiin kulkee jostain muusta kuin ensimmäisestä

taajamaan johtavasta sisääntuloväylästä. Tekstien käyttö tulee välttämättömäksi vain silloin, kun paikkakunnalla on paljon saman liikennemuodon terminaaleja ja ne sijaitsevat eri alueilla. Usein tunnusten käyttö aiheuttaa koko opastusmerkin uusimisen, koska olemassa olevissa opastusmerkeissä ei ole aina tilaa uusille tunnuksille.

Toteuttamisen kustannukset

Toteuttamisen kustannuksia on vaikea arvioida. Kustannukset eivät riipu paikkakunnan koosta eivätkä välttämättä terminaalien määrästäkään. Kustannukset määräytyvät sen mukaan, miten olemassa olevissa opastusmerkeissä on tilaa terminaalien tunnuksille (kts. toteuttamisen mahdollisuudet). Jos opastusmerkeissä ei ole tilaa tunnuksille, joudutaan koko opastusmerkki uusimaan terminaaliviitoituksen vuoksi, mikä lisää kustannuksia.

Viitoitusperiaatteiden edut ja haitat

Viitoitusperiaatteiden toteutuminen johtaa yhte-näiseen ja tasapuoliseen terminaalien viitoitus-käytäntöön. Viitoitusperiaatteissa korostetaan mm. henkilöliikenteen terminaalien välistä viitoitusta, jota ei ole otettu monella seudulla huomioon.

7 JATKOTOIMENPITEET

Selvitys viedään viitoituksen toteuttajien, liikenneviranomaisten, kuntien, tavarankuljettajien ja terminaalien pitäjien sekä tienkäyttäjien tietoisuuteen. Selvitys otetaan huomioon myös viitoitusohjeiden laatimisessa. Tieliikenneasetukseen esitetään lisättäväksi tavaraliikenneasema uutena tunnuksena. Tielaitoksen Liikenteen palvelut hoitaa asiaan liittyvät järjestelyt.

Tavoitteena on, että matkakeskukselle kehitetään oma ja helposti tunnistettava tunnus, joka voidaan ottaa ainakin kokeiluluonteisesti käyttöön 2 – 3 vuoden kuluessa jossakin uudessa matkakeskuksessa.

LIITE

TERMINAALIVIITOITUKSESSA SUOSITELTAVAT RUOT-SINKIELISET MUODOT

Viitoituksen yhtenäisyyden vuoksi terminaaliviitoituksessa suositellaan käytettävän seuraavia ruotsinkielisiä muotoja:

Lentoasema	– Flygplats
Satama	– Hamn
Rautatieasema	– Järnvägstation
Linja-autoasema	– Busstation
Tavaraliikenneasema	– Godsterminal
Tavaraliikennekeskus	– Kombiterminal
Matkakeskus	– Trafikterminal
Matkustajasatama	– Passagerarhamn

ISSN 0788-3722
ISBN 951-726-659-6
TIEL 3200617